

МОТИВИ

към проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за безопасно използване на ядрената енергия

С проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗИД ЗБИЯЕ) се изпълняват мерки за трансформация на модела на административно обслужване по Решение № 704 на Министерския съвет от 5 октомври 2018 г., с цел привеждането му в съответствие със Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност (ЗОАРАКСД).

С § 3 на ЗИД ЗБИЯЕ, в съответствие с чл. 7, ал. 2 от ЗОАРАКСД и мярка № 28 от Решение № 704, се въвежда срок за отстраняване на нередовности по заявления и документи, представени в Агенцията за ядрено регулиране, за издаване на индивидуални административни актове за дейности по ЗБИЯЕ. Срокът за отстраняване на нередовности е не по-кратък от 14 работни дни и не по-дълъг от сроковете за произнасяне за всеки конкретен случай, съгласно закона.

С § 13 на ЗИД ЗБИЯЕ, в съответствие с Решение № 704 на Министерския съвет, се предлага чл. 199, ал. 4 от Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина да се отмени. Съгласно чл. 1 от ЗБИЯЕ председателят на Агенцията за ядрено регулиране осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво. В правомощията на председателя на Агенцията за ядрено регулиране, определени в чл. 5 от ЗБИЯЕ, не е предвидено издаване на становища за търговия на едро с радиофармацевтици.

С § 9 на ЗИД ЗБИЯЕ се предлага да се отмени Глава шеста “Зони с особен статут”. Във връзка с това в § 10 на ЗИД ЗБИЯЕ са предложени съответни изменения в Глава осма “Аварийно планиране и аварийна готовност”. Така част от изискванията на Глава шеста се запазват по целесъобразност и се поставят на систематичното им място в Глава осма. В контекста на глава осма, в § 12 са предложени определения на “зона за неотложни защитни мерки”, “зона за превантивни защитни мерки” и “площадка”.

Промените, предложени с § 9 и § 10, са обусловени от факта, че изискванията в Глава шеста “Зони с особен статут” и в Глава осма “Аварийно планиране и аварийна готовност” се припокриват по същество и смисъл, водят до неяснота и неразбиране и създават административна тежест за лицензианти и титуляри на разрешения, извършващи дейности по ЗБИЯЕ. Съгласно чл. 107 от глава шеста на ЗБИЯЕ, около ядрени съоръжения и обекти с източници на йонизиращи лъчения се създават зони за превантивни защитни мерки, с цел ограничаване на облъчването на лица от населението в случай на ядрена или радиационна авария. От друга страна, съгласно чл. 123 от глава осма на ЗБИЯЕ, изискванията към зоните за аварийно планиране (т.е. към зоните за превантивни защитни мерки и за неотложни защитни мерки) се определят с отделна наредба на Министерския съвет, а именно Наредбата за аварийно планиране и аварийна готовност при ядрена и радиационна авария.

Целесъобразно е да отпаднат изискванията от чл. 105, ал. 1, ал. 2 и ал. 3, както и части от чл. 109 и чл. 110 от глава шеста на ЗБИЯЕ, като се има предвид, че нормите за устройствено планиране на територията, проектиране, изпълнение и поддържане на строежите, във връзка с потенциалната опасност от възникване на аварии, се

определят съгласно Закона за защита при бедствия и Закона за устройство на територията. По принцип ограничения при строителство на обекти, които не са свързани с експлоатацията на ядрено съоръжение, както и при използване на земи, гори и водни обекти, се налагат с плановете за устройство на територията по Закона за устройство на територията и други приложими за конкретния случай закони.

С § 7 на ЗИД ЗБИЯЕ се предлага изискването по чл. 105, ал. 4 от ЗБИЯЕ да се постави на систематичното място.

С отпадането на Глава шеста “Зони с особен статут” и изменението на Глава осма “Аварийно планиране и аварийна готовност” ще се избегнат съществуващи неясноти и двусмислия по отношение на зоните, създавани за целите на аварийното планиране и защита на населението в случай на ядрена или радиационна авария.

С § 1 на ЗИД ЗБИЯЕ е предложено да отпаднат разпоредбите в ЗБИЯЕ, касаещи контрола по отношение на съоръженията с повишена опасност, които имат значение за ядрената безопасност, а с § 4 да отпадне и разпоредбата по чл. 26, ал. 7 от ЗБИЯЕ, отчитайки обстоятелството, че на национално ниво изискванията за осъществяване на технически надзор върху съоръженията с повишена опасност са регламентирани със Закона за техническите изисквания към продуктите и подзаконовите му нормативни актове. Във връзка с това и с цел прецизиране на нормативната уредба са предложени съответни изменения в Закона за техническите изисквания към продуктите, указани в § 14 на ЗИД ЗБИЯЕ.

Съгласно чл. 34а, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите, председателят на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН) издава лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръженията с повишена опасност, с оглед на което е удачно ДАМТН да осъществява техническия надзор на съоръженията с повишена опасност в ядрени централи и да отпаднат изискванията по чл. 5, т. 3 и чл. 26, ал. 7 от ЗБИЯЕ относно техническия надзор върху съоръженията с повишена опасност.

През 1999 г. е създадено специализирано звено към АЕЦ “Козлодуй“ с наименование “Ведомствен технически надзор при АЕЦ”, на което е възложено “осъществяване на постоянен надзор за спазване правилата и нормите за устройство и безопасна експлоатация на надзорните съоръжения - съдове под налягане, тръбопроводи и повдигателни съоръжения от системите, важни за безопасността и съоръженията с повишена опасност”. От тогава до сега методическото ръководство и контролът по спазване на нормативните изисквания е осъществяван по различен начин от различни ведомства, но преките действия по технически надзор са извършвани от посоченото специализирано звено в АЕЦ “Козлодуй“.

Тази структура в АЕЦ “Козлодуй” е на пряко подчинение на изпълнителния директор на централата и в съответствие с чл. 34а от Закона за техническите изисквания към продуктите е лицензирана от ДАМТН за осъществяване на технически надзор върху съоръжения с повишена опасност в конвенционалната част на обекта. Същата структура осъществява и технически надзор върху съоръженията с повишена опасност, които имат значение за ядрената безопасност.

Досегашният подход при осъществяване на технически надзор върху съоръженията с повишена опасност, който е бил съгласуван през годините със съответните отговорни ведомства, е показал своята ефективност и е основание за изменение на Закона за техническите изисквания към продуктите.

Целесъобразно е на изграденото и функциониращо структурно звено в АЕЦ “Козлодуй” да бъде предоставен статут на Ведомствена служба за технически надзор

към АЕЦ "Козлодуй", която да извършва своята дейност под методическото ръководство на председателя на ДАМТН (както това е реализирано за Министерството на транспорта, Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи). Общите изисквания към съоръженията с повишена опасност са уредени в Закона за техническите изисквания към продуктите и затова е редно ДАМТН да осъществява методическото ръководство на дейностите по контрола на съоръженията с повишена опасност на територията на ядрената централа като цяло, включително върху съоръженията с повишена опасност, които имат значение за ядрената безопасност по отношение на тяхната якост, плътност, устойчивост и стабилност.

Със ЗИД ЗБИЯЕ е направено предложение за допълнение на Закона за здравето, като в § 15 се предлага наредбите по чл. 65, ал. 1, т. 3, т. 4 и т. 6, касаещи радиационната защита при осъществяване на разрешени дейности по ЗБИЯЕ, да се издават от министъра на здравеопазването съгласувано с председателя на АЯР.

С § 11 на ЗИД ЗБИЯЕ е предвидено да отпадне чл. 136 от ЗБИЯЕ. Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда се отнася за финансова защита на засегнати лица при възникнала вреда (смърт, телесна повреда, загуба или повреда на имущество), предизвикана от ядрена авария в ядрена инсталация. По смисъла на член I и член IV, Конвенцията ясно и категорично разграничава ядрена вреда от неядрена вреда. Вреди, водещи до смърт, телесна повреда, загуба или повреда на имущество, предизвикани от източник на йонизиращо лъчение, който се намира извън ядрена инсталация (по смисъла на чл. I от Конвенцията), се третират като неядрени вреди, които се обезщетяват по общия законов ред. Отговорността за обезщетяване в случай на неядрена вреда е изцяло в тежест на субекта, чийто източник на йонизиращо лъчение е причинил вредата.

С § 2, § 6 и § 8 на ЗИД ЗБИЯЕ се предлага формулировките на чл. 16, т. 16, чл. 36, ал. 3 и чл. 66, ал. 2 от ЗБИЯЕ да бъдат прецизирани.

С § 5 е предвидено да отпадне чл. 33, ал. 9 на ЗБИЯЕ, тъй като текстът повтаря по смисъл чл. 34, ал. 1 от ЗБИЯЕ.

Предлаганите промени със ЗИД ЗБИЯЕ целят да се намали излишната административна тежест върху предприятията, които експлоатират ядрени съоръжения и използват източници на йонизиращи лъчения, и да се хармонизира нормативната уредба в областта на безопасното използване на ядрената енергия. Поставените цели са в съответствие с Решение № 704 от 2018 г. на Министерския съвет за приемане на мерки за трансформация на модела на административно обслужване и опростяване и привеждане на услугите за бизнеса в съответствие със ЗОАРАКСД. Предложеният ЗИД ЗБИЯЕ е в унисон със стратегическата рамка и с политиката за безопасно използване на ядрената енергия и безопасно управление на радиоактивните отпадъци и отработеното ядрено гориво.

Най-важните очаквани резултати от приемането на ЗИД ЗБИЯЕ могат да се обобщят, както следва:

1. Мерките, приети с Решение № 704 от 2018 г. на Министерския съвет ще бъдат изпълнени.

2. Изискванията по отношение на зоните, създавани около ядрени съоръжения и обекти с източници на йонизиращи лъчения за целите на аварийното планиране и защита на населението в случай на ядрена или радиационна авария, ще бъдат поставени на систематичното им място. Ще се избегнат съществуващи в ЗБИЯЕ неясноти и двусмислия,

касаещи зоните за аварийно планиране и ще се намали административната тежест за микро, малки и средни предприятия при създаването на такива зони.

3. Изискванията за технически надзор на съоръженията с повишена опасност на територията на ядрени централи ще бъдат поставени на систематичното им място в Закона за техническите изисквания към продуктите, съобразно със съществуващата национална система за контрол на тези съоръжения.